

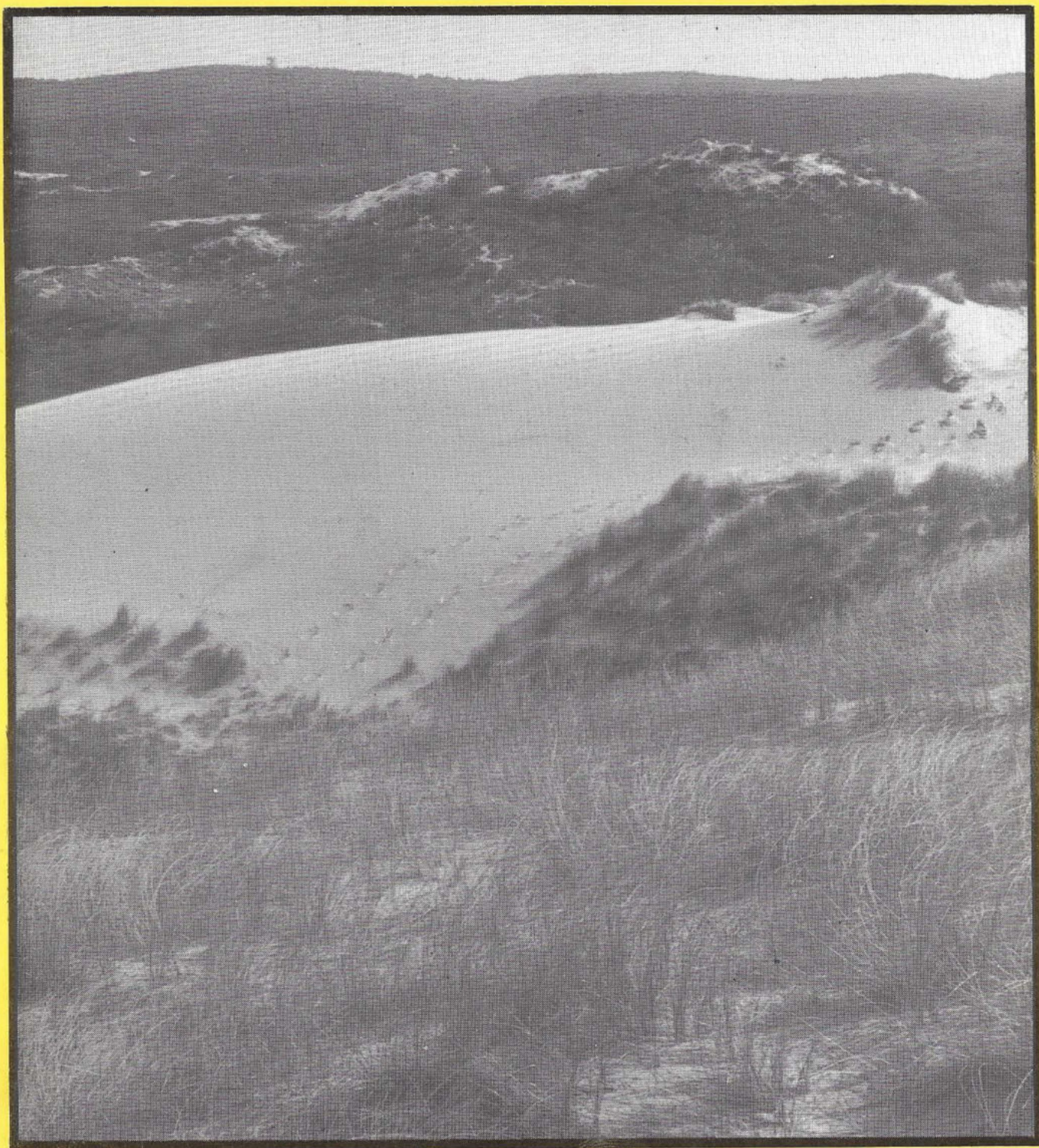
kwartaalblad stichting duinbehoud

duin

Al 26-6-'84

1984 nr.2

losse nummers f 3,50

- ★ **THEMA: SCHOUWEN**
- ★ **Bladluizen**
- ★ **Schotse duinen**
- ★ **Races Zandvoort**

Wandelen door de duinen

Toen ik gevraagd werd te schrijven over een wandeling door de duinen, voelde ik mij als Jac.P. Thijssse in 1899, toen hij zijn eerste duinwandeling beschreef in het bekende boekje "In de duinen". Niet, dat ik in dezelfde omstandigheden verkeerde als hij toen, oh nee, want ik maakte van jongs af al veel duinwandelingen en Thijssse had er in 1899 nog geen enkele gemaakt.

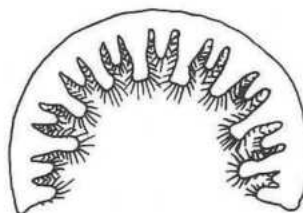
door DR. W.J. PRUD'HOMME VAN REINE

De eerste wandelingen maakte ik omstreeks 1917 in de duinen van de Haagse Duinwaterleiding, samen met mijn vader. Deze was toen militair en moest nogal eens als "officier van piket" de wachtposten langs de zeekust ten noorden van Scheveningen controleren. We gingen dan op de fiets naar de Watertoren en dan door de Sprank de duinen in, vaak midden in de nacht of 's morgens heel vroeg. Na de controle gingen we dan kalm aan weer naar huis en genoten van het ontwaken van de natuur. Mijn vader had een lange sabel aan zijn zijde en tijdens rustpauzes mocht ik die sabel wel eens gebruiken om er op het strand door een zandhoop een tunneltje te graven of in de duinen een plantje uit te steken. Zo leerde ik allerlei planten kennen en natuurlijk ook dieren voor zover

mijn vader de namen daarvan wist.

Ik zal hier nu speciale aandacht schenken aan de hogere planten, vooral degene, die in het voorjaar bloeien. Voor mij bleef toen de puzzel, naar welke duinen moet ik de lezer nu meevoeren? Alle duinen zijn niet hetzelfde, het kalkgehalte van het zand kan plaatselijk variëren en dat geeft op zich al grote verschillen bij de vegetatie. In grote lijnen kunnen we onderscheiden de zeeduinen, de middenduinen en de binnenduinen. Deze worden respectievelijk ook wel genoemd de witte- of blonde duinen, de grijze duinen en de groene.

Hier en daar zijn er paden aangelegd, waardoor het mogelijk is vanaf het strand de duinen in te trekken zonder dat we de zeevering beschadigen. Gaan we langs zo'n toegestane weg de duinen in, dan is één van de allereerste planten die we ontmoeten natuurlijk de Helm. Bah, zult U zeggen, wat zie je nu aan een gras? Och, een heleboel, maar bij de Helm is het vooral

Schematische dwarsdoorsnede van een helmblad

het mechanisme om droge tijden door te komen. Dan rollen namelijk de bladeren in de lengte helemaal ineen en komt de onderkant van het blad binnen in dat rolletje te zitten. Daar aan de onderkant van het blad zitten de huidmondjes waardoor normaal de verdamping plaatsvindt en natuurlijk ook de ademhaling. Zodoende kan er bijna geen water verdampen, de plant krijgt dan ook geen voedsel meer en de groei staat vrijwel stil. Pas bij mist of regen ontvouwen de bladeren zich weer en gaat het leven verder. Knap bedacht van die plant.

winterannuellen

Niet alleen de Helm, eigenlijk alle planten hebben zich op ingenieuze wijze aangepast aan allerlei omstandigheden. Denk maar aan droogte, aan regen, mist, temperatuur, wind, concurrentie van andere planten of van dieren en de mens. Heel typisch vindt men zoiets bij de zgn. winterannuellen, meest heel kleine plantjes waarvoor de zomer de slechtste tijd is, omdat ze op plaatsen staan die 's zomers veelal grote temperatuursverschillen kennen en mede daardoor grondig uitdrogen. In de duinen zijn dat gewoonlijk de met mossen begroeide zuidhellingen, waartussen dan die winterannuellen groeien. In het voorjaar komen die plotseling bloeiend te voorschijn. Ze waren er natuurlijk al, want de zaden van deze plantjes ontkiemen in het najaar. De zuidhellingen zijn dan namelijk nogal vochtig door regen, dauw en mist. Het vocht wordt door de mossen goed vastgehouden. Er ontstaan uit die zaden dan meestal heel kleine wortelrozetjes, die in het betreffende microklimaat de winter weten door te komen. Het voorjaar verricht wonderen, de temperatuur stijgt wat en de dagen lengen. Dat laatste is zeer belangrijk en wellicht zelfs van doorslaggevende betekenis. De temperatuursstijging alleen kan het niet doen want die is veel te wisselvallig. Hetzelfde geldt voor de vochtigheid, die is ook verre van constant, maar het lengen van de dagen gaat door, wat voor weer het ook

is en daarop reageren die plantjes.

Eén van de eersten is de Vroegeling, met kleine witte bloempjes aan een onbebladerd stengeltje. Het hele plantje is meestal maar enkele centimeters hoog.

verschillende soorten

De Vroegeling is niet de enige kabouter onder de voorjaarsplanten. Er kunnen op zo'n bemoste duinhelling of -vlakte veel meer soorten voorkomen, b.v. het Kandelaaertje (*Saxifraga tridactylites*) ook met witte bloemetjes, maar die zitten aan een bebladerd stengeltje. Zo ook de Zandhoornbloem (*Cerastium semidecandrum*) die soms wat groter wordt en te herkennen is aan de kleverige klierharen. Dan is er ook nog een Ereprijs-soort en een eveneens kleverige Reigersbek, die afhankelijk van de weersomstandigheden soms wel 20 cm hoog kan worden.

Zoals reeds gezegd is voor deze plantjes de zomer de slechtste tijd. Dan wordt het meestal veel te droog en door de hitte drogen ze uit en gaan ten gronde. Maar de zaden zijn dan al gevormd.

Later in de tijd groeit op dergelijke plaatsen de Muurpeper (*Sedum acre*), een vetplantje met gele bloemetjes, dat veel water kan opnemen en vasthouden, waardoor het de droge zomer wel kan overleven.

leer ze kennen

Ga er gerust maar eens bij liggen om deze kleine plantjes nauwkeurig te bekijken. Probeer van een aantal planten (en dieren) de naam te weten te komen. Koop daarvoor een boekje, er zijn er vele in de handel, ook het mijne. U zult dan veel meer genieten, want dan is het net of U temidden van allemaal vrienden en bekenden bent en dat stemt tot tevredenheid.

Ik wens U prettige duinwandelingen en hoop, dat nog eens de wens van Dr. Jac.P. Thijsse werkelijkheid zal worden, dat ons hele duingebied ongeschonden natuurgebied wordt.

